

İŞ YOLDAŞLARIMIZIN YUBİLEYLƏRİ

UOT 37

Professor Pıralı Behbudalı oğlu Əliyev – 65

ELMƏ VƏ TƏHSİLƏ HƏSR OLUNMUŞ ÖMÜR

Ötən əsrin səksəninci illəri idi. Aspiranturaya qəbul başa çatmışdı. Ədəbiyyatın tədrisi metodikası ixtisası üzrə də bir nəfər aspirant qəbul edilmişdi – Pıralı Behbudalı oğlu Əliyev. O, ədəbiyyatın tədrisi metodikası şöbəsinə təhkim olundu. Həmin zamanlar institut Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutu adlanırdı. Şöbələr fənlərin tədrisi metodikaları üzrə fəaliyyət göstərirdi. Yəni: Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası şöbəsi, kimya və biologiyanın tədrisi metodikası şöbəsi, fizika və riyaziyyatın tədrisi metodikası şöbəsi və s.

Pıralı müəllimin elmi rəhbəri pedaqoji elmlər doktoru, professor Şəmistan Mikayılov təsdiq edildi.

Pıralı müəllim Füzuli rayonundan gəlmişdi. O, 1956-cı ilin iyul ayının 17-sində Füzuli rayonun Yağlıvənd kəndində anadan olmuşdu. Xankəndi Pedaqoji İnstitutunun filologiya fakültəsini bitirərək, doğma Yağlıvənd kənd orta məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi işləyirdi. Adlı-sanlı müəllim kimi tanınırdı. Nə şagirdlər, nə pedaqoji kollektivin üzvləri, nə də rayon maarif şöbəsinin rəhbərləri onun məktəbdən, rayonun müəllimliyindən getməsinə istəməz idilər. Fəqət Pıralı müəllim qət etmişdi, elmin

enişli-yoxuşlu yollarında addımlamaq fikrindəydi. Tədqiqatlara qoşulmaq, alim olmaq üçün özündə dərin ehtiyac duyurdu.

Beləliklə, arzularının qanadlarında Bakıya gəlmişdi. Atalarımız demişkən: “Niyyətin hara, mənzilin ora”.

Tanış olduq. Bildim ki, Pıralı müəllim öz fənninin gözəl bilicisidir, həm nəzəri, həm metodik hazırlığa malik ədəbiyyat müəllimidir. Onun tezliklə ədəbiyyatın tədrisi metodikası ixtisası üzrə alim kimi yetişəcəyinə şəkk-şübhəm qalmadı.

O vaxtlar ədəbiyyatın tədrisi metodikası ixtisası üzrə iki nəfər elmlər doktoru vardı: Şəmistan Mikayılov və Camal Əhmədov. İllər keçdi. Pıralı müəllim 1988-ci ildə “Ədəbiyyatın tədrisi prosesində şagirdlərin hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi” (Azərbaycan ümumtəhsil məktəblərinin VIII-X sinif materialları əsasında) mövzusunda namizədlik; 2010-cu ildə “Azərbaycan ümumtəhsil məktəblərində klassik seir nümunələrinin tədrisinin nəzəri və praktik problemləri” mövzusunda doktorluq dissertasiyalarını müdafiə etdi. İndi respublikada ədəbiyyatın tədrisi metodikası ixtisası üzrə yalnız bir nəfər elmlər doktoru var – Pıralı Behbudalı oğlu Əliyev.

Pıralı müəllim 1984-cü ildən bizim institutda - Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutundadır (əvvəlki Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutu). Qeyd etdiyim kimi, aspirant, elmi işçi, baş elmi işçi, Təbiyə problemləri şöbəsinin müdiri olmuş, hazırda Təhsilin iqtisadiyyatı və idarə olunması şöbəsinin müdürüdür.

Vaxtilə mən də Təbiyənin ümumi problemləri şöbəsində çalışmışam. Pıralı müəllim hələ aspirant olduğu illərdə.

SSRİ-yə daxil olduğumuz illərdə Moskva-da Pedaqoji Elmlər Akademiyası fəaliyyət göstərirdi. Akademiyanın xeyli institutu vardı. Ötən əsrin 70-ci illərində SSRİ PEA-da yeni bir institut yaradıldı – Təbiyə Problemləri İnstitutu. Bunu nəzərə alaraq, Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutunda da Təbiyənin ümumi problemləri şöbəsi təşkil olundu və müsabiqə elan edildi. Həmin zamanlarda mən Sabirabad rayonun Şıxsalahlı və Qaragüney kənd məktəblərində təyinatla ingilis dili müəllimi işləyirdim. Sənədlərimi təqdim edərək, müsabiqədən keçdim və yeni yaradılmış şöbəyə kiçik elmi işçi vəzifəsinə qəbul olundum. Namizədlik, doktorluq dissertasiyaları müdafiə etdim. İnstitutun Ali və orta ixtisas təhsili şöbəsinə müdir təyin olundum.

Təbiyənin ümumi problemləri şöbəsinin ilk müdiri pedaqoji elmlər namizədi Mirzəağa Ağayev, sonralar Oruc Vəliyev və pedaqoji elmlər namizədi Ağadadaş Babayev oldu. Arada Təbiyənin ümumi problemləri şöbəsi Pedaqogika nəzəriyyəsi və tarixi şöbəsi ilə birləşdirildi. İllər keçdi. Mən institutun elmi katibi oldum. Təbiyə problemləri şöbəsi yenidən təşkil olundu və Pıralı Əliyev onun müdiri təyin edildi.

Mənim elmi əsərlərimin əksəriyyəti təbiyə məsələlərinə aiddir, hətta namizədlik və doktorluq dissertasiyalarım da.

Pıralı müəllim Təbiyə problemləri şöbəsinə müdir təyin olunandan sonra ədəbiyyatın tədrisi metodikası ixtisasından daha çox təbiyə məsələlərinə aid elmi məqalələr, təbiyə proqramları, monoqrafiya, kitab və kitabçalar yazdı. Diqqət edək: “Gənclərin milli-mənəvi dəyərlər əsasında tərbiyəsi”, “Təhsil müəssisələrində tərbiyə işinin təşkili”, “Sinif rəhbərinin valideynlərlə əlaqəli işinin təşkili sistemi”, “Ümumtəhsil məktəbləri üçün tərbiyə proqramı”, “Məktəblilərin tərbiyəsi: problemlər, perspektivlər” və s.

Pıralı müəllim elmi tədqiqatla məşğul olmaqla yanaşı ali və ümumtəhsil məktəblərində də ədəbiyyat fəni tədris etmişdir və etməkdədir. Uzun müddət Bakının Suraxanı rayonunun 282 və 290 nömrəli məktəblərində, eyni zamanda “ERA” tam orta ümumtəhsil məktəbində Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi işləmişdir.

Respublika Təhsil Nazirliyinin xətti ilə müxtəlif tədbirlərdə fəallıq göstərir. Müəllimlərin sentyabr (əvvəllər avqust) konfranslarında nazirliyin nümayəndəsi kimi ayrı-ayrı rayonlarda olmuş, təhsil standartlarının, mərkəzləşdirilmiş imtahanlarda ədəbiyyatdan test tapşırıqlarını hazırlanmasında, ilin ən yaxşı müəllimi müsabiqələrinin təşkili və həyata keçirilməsində yaxından iştirak etmişdir.

Pıralı müəllimin ən çox müraciət etdiyi, tədqiq etdiyi sahələrdən biri vətənpərvərlik tərbiyəsidir. Namizədlik dissertasiyası da bu mövzuya həsr olunub. Bütün bunlar təsadüfi deyil. O, Vətənə, doğma torpağa son dərəcə bağlı adamdır. Düşməndə sonsuz nifrəti vardır. Onun babası Füzuli rayonun Yağlıvənd kəndinin ilk kolxoz sədri olmuşdur. Adını daşdığı və üzünü görmədiyi bu şəxsi 1933-ci ildə 42 yaşında, əmisi Bayraməlini isə 1955-ci ildə 22 yaşında erməni faşistləri qətlə yetirmişlər.

Pıralı müəllimin qardaşı Güllalı I Qarabağ müharibəsində iştirak etmiş (1992-1994-cü illər) və Horadiz ərazisində gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olmuş, ölümündən sonra o, “İgidliyə görə” medalı ilə təltif edilmişdir.

Bütün bunlar onun elmi yaradıcılığından kənar qala bilməzdi. O, öz əsərlərində böyüyən nəsildə, gənclərdə vətənpərvərlik duyğusunun və düşməne nifrət hissələrinin formalaşdırılmasını vacib bilmiş, Vətənin müdafiəsinə həmişə hazır olmağı hər birimizin müqəddəs borcu, vəzifəsi kimi ön plana çəkmişdir.

Təhsilin məzmunu ilə bağlı Pıralı müəllimin gördüyü işlər xüsusilə diqqətəlayiqdir. O, aşağıdakı istiqamətlərdə tədqiqatlar aparmış və tədqiqatlarının nəşrinə nail olmuşdur: “Ümumtəhsil məktəblərində V-XI sinifləri üçün ədəbiyyat proqramı”, “Ədəbiyyatdan Azərbaycan Respublikası məktəblilərinin təhsil standartları”, “Ümumtəhsil məktəblərində poetikanın tədrisinin nəzəri və praktik problemləri”, “Ədəbiyyatdan sxemlər və cədvəllər (Ədəbiyyat nəzəriyyəsi materialları üzrə)”, “Ümumtəhsil məktəblə-

rində Azərbaycan klassik ədəbiyyatının tədrisi (şeir nümunələri əsasında)", "V-XI siniflərin ədəbiyyat fənnindən qiymətləndirmə standartları və vəsaitlərinin hazırlanması", "Dədə Qorqud" dastanından "Bayburanın oğlu Bamsı Beyrək boyu" və "Basatın Təpəgözü öldürməsi boyu" (məktəblilər üçün sadələşdirilmişdir)", "Uşaq ədəbiyyatının tədrisi problemləri", "Ədəbiyyatın tədrisi metodikası proqramı (Ali məktəblərin bakalavr təhsili alanlar üçün), "Ümumi təhsilin dövlət standartları: ədəbiyyat fənni", "Mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılması yolları" və s.

Ümumiyyətlə, professor Pıralı Əliyevin 170-a yaxın elmi əsəri (o cümlədən 2 monoqrafiya, 5 metodik vəsaiti), çoxsaylı elmi məqalələri vardır. Türkiyənin, Ukraynanın, Qazaxstanın, Özbəkistanın və Rusiya Federasiyasının nüfuzlu jurnallarında 11 məqalə nəşr etdirmişdir.

Pıralı müəllim səmərəli tədqiqatlar aparır. Onun tədqiqatları aşağıdakı istiqamətləri əhatə edir: "Təhsil müəssisələrində tərbiyə işinin təşkilinin elmi-nəzəri əsasları", "Ümumtəhsil məktəblərində tərbiyə işinin təşkili, planlaşdırılması və idarə olunması", "Təhsil sisteminin idarə edilməsinin nəzəri-metodoloji əsasları", "Tərbiyə işində kollegial idarəetmə və özünüidarə", "Ümumtəhsil məktəblərində sinif rəhbəri işinin

təşkili", "Ümumtəhsil müəssisələrində təhsil alanlarla məktəbdənkənar tərbiyə işinin təşkili", "Təhsilin idarə olunması və iqtisadiyyatı" və s.

Pıralı müəllim elmi kadrların hazırlanması sahəsində də səmərəli fəaliyyət göstərir. Elmi rəhbərliyi ilə 2 nəfər fəlsəfə doktoru yetişmişdir. Rəsmi opponent kimi də fəaliyyəti diqqətəlayiqdir. Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının ekspert komissiyasının üzvüdür.

Pıralı müəllimin əməyi dövlət, Təhsil Nazirliyi və institut tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2010-cu il 04 oktyabr tarixli 1132 nömrəli Sərəncamı ilə Əməkdar müəllim fəxri adına layiq görülmüş, respublika Təhsil nazirinin əmri ilə Azərbaycan Respublikasının Qabaqcıl Təhsil işçisi döz nişanı və Fəxri fərmanı ilə təltif olunmuşdur.

Mən Pıralı müəllimlə tanış olanda onun 28 yaşı vardı. İllər gör nə sürətlə ötüb keçib. İndi o, artıq 65 yaşına çatıb. Sağlam və gümrahdır, həvəslə, yüksək enerji ilə fəaliyyət göstərir, yazıb yaradır.

Arzum budur ki, o, 70, 80, 90, 100 yaşında da belə şövqlə fəaliyyətdə olsun.

Pıralı müəllim, 65 yaşın mübarək!!!

Akif Abbasov,

Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun elmi katibi, pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor, Əməkdar müəllim